

Málproski fjöltyngdra barna

Rafræn fræðsla fyrir foreldra á fjölbreyttum tungumálum

LÁTUM DRAUMANA RÆTAST

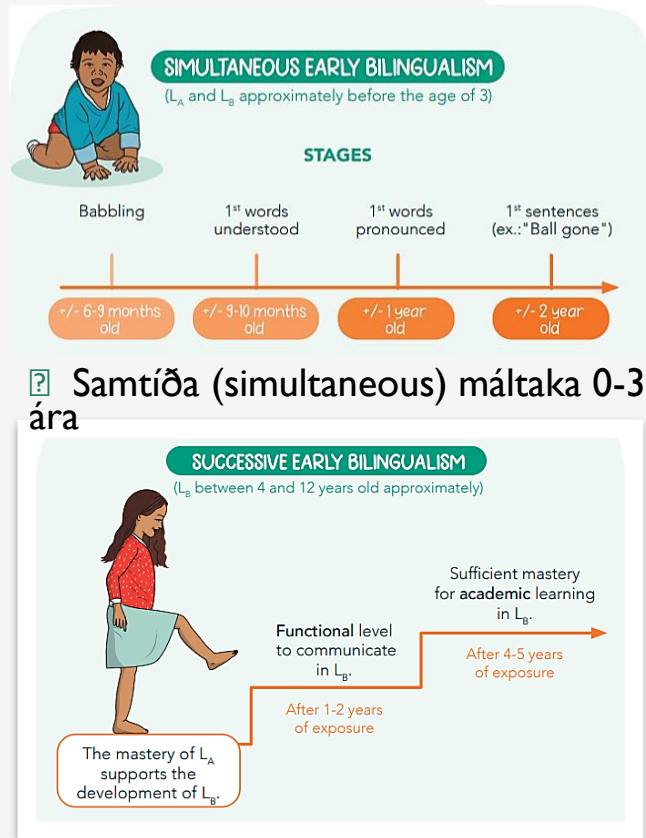
Af hverju að tala um málþroska

- Rannsóknir sýna að góður málþroski, sérstaklega orðaforði, á leikskólaaldri er undirstaða undir velgengni í námi
- Íslenskar rannsóknir benda til að börn með erlendan bakgrunn, þar sem foreldrar hafa jákvætt viðhorf til íslensku og bjóða hana velkomna á heimilið, séu með betri hljóðkerfisvitund og orðaforða en samanburðarhópur
- Rannsóknir hafa sýnt fram á að færni í hljóðkerfisvitund hefur forspárgildi um velgengni í námi

Máltaka fjöltyngdra barna

- ❑ **Fjöltyngd börn** læra tvö tungumál eða fleiri á sama tíma
- ❑ **Tími í tungumáli** skiptir máli
- ❑ **Gæði** í samskiptum skipta máli
- ❑ Ung börn: Læra bæði tungumálin í **sömu röð** en eru að læra tvö tungumál **samtímis**
- ❑ Læra hvort mál fyrir sig **mishratt**
- ❑ Læra **íslensku** í leikskólanum
- ❑ Læra **heimamálið**, heima
- ❑ Skilaboð til foreldra: **Íslenska velkomin á heimilum**
- ❑ **Íslenska er annað móðurmál barna sem fædd eru á Íslandi**
 - ❑ Hvað finnst ykkur?
 - ❑ **Fjöltyngdir Íslendingar**

- ❑ Raðbundin (sequential) máltaka annars máls:
- ❑ Læra fyrst eitt tungumál og svo annað 4-12 ára

Einkenni fjöltyngi

- Gerið ráð fyrir að barnið skipti á milli tungumála í samtalinu (code switching)
 - hálf setning á heimamálinu og hálf setning á íslensku
- Gerið ráð fyrir að barnið fái lánuð orð úr íslensku á meðan það talar heimamálið og öfugt (Borrowing)
 - skýtur inn orði úr íslensku meðan það talar heimamálið
- Þetta er dæmigert ferli í að læra tungumál

Hljótt tímabil

Leikskólastarfsmenn gætu rætt um það við ykkur að barnið ykkar tjáir sig ekki í skólanu... Þegar byrja með er þetta dæmigerð upplifun, sum fjöltyngd börn fara í gegnum hljótt tímabil

Pau eru að læra að greina hljóðin og greina ný orð

Hvetjið leikskólastarfsmenn til að tala við börnin, þó pau svari ekki á móti

Við tveggja ára aldur...

- Tveggja ára börn hafa áhuga á öllu og eru að uppgötva heiminn í kring um sig í gegnum athafnir sínar
- Skilningur þeirra á orðum og setningahlutum vex hratt á þessum tíma
- Þau skilja mun meira en þau segja
- Það getur valdið vonbrigðum og skapraun þegar þau koma skilaboðum sínum ekki á framfæri

Skemmtileg verkefni fyrir 2 ára

- Lesið saman gagnvirkar bækur þar sem þarf t.d. að lyfta flipa eða snerta mismunandi áferðir
- Endurtaktu og bættu við það sem börnin segja. Ef barnið segir „bíll“ segir þú „mömmu bíll“, „blár bíll“ o.s.frv. Þannig upplifa börn hvernig orðum er raðað í setningar
- Þulur, rímur og hreyfisöngvar hjálpa börnum að læra taktinn í tungumálinu og hvetur börn til að tala og hlusta
- Börn læra mikið af því að fullorðnir leiki við þau, fylgi frumkvæði þeirra, setji orð á það sem þau gera og hugsa

Við þriggja ára aldur...

- Þriggja ára börn eru byrjuð að nota fjölmörg orð
- Þú munt taka eftir að þau nota ný orð næstum daglega
- Börn spyrja fjölmargra spurninga til að hjálpa þeim að læra og átta sig á heiminum í kring um sig
- Þeim finnst oftast skemmtilegt að „spjalla“ við fullorðna sem þeir þekkja vel

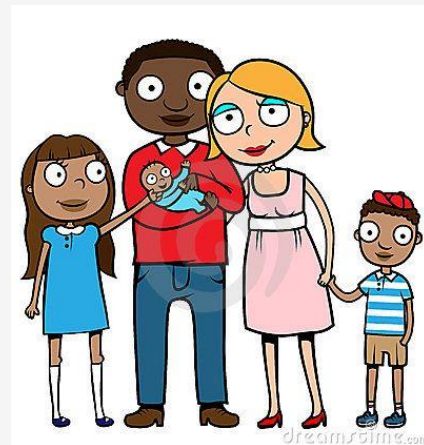
Skemmtileg verkefni fyrir 3 ára

- Bættu orðum við setningar barna (endurtaktu og bættu við), t.d. ef barnið segir „greiða dúkku hár“, þá getur þú sagt „já, Lilja er að bursta hárið á dúkkunn, enn skemmtilegt“.
- Ef börn segja orð sem eru óskýr, er best að hjálpa þeim með því að endurtaka rétt það sem þau sögðu án þess að benda á mistökin. Það er enginn þörf á að biðja þau að endurtaka.
- Gott er að syngja og fara með þulur og rímur því með því læra börn takt í tali og máli sem er mikilvæg færni fyrir lestur
- Styddu við spjallið með því að hneigja höfuð til samþykkis, brosa og hvetja þau til að halda áfram að tjá sig með því að nota orð eins og „einmitt, hvað segir'ðu, vá“, í alvöru, fékkstu Bósa búning“ o.s.frv., fre

Við fjögurra ára aldur...

- Börn á þessum aldri skilja og segja fjölda orða og setninga
- Þau nota tungumálið þegar þau hitta nýja vini eða til að leysa úr vandamálum
- Þau spyrja mikið til að fá nýjar upplýsingar
- Mikið nám á sér stað á þessum aldri

Skemmtileg verkefni fyrir 4 ára

- Verið með börnunum í hlutverka- og þykjustuleikjum. Gefið börnum tækifæri til að taka frumkvæðið í leiknum. Hlustið á þau og talið um það sem þau eru að segja og gera frekar en að spyrja spurninga
- Gefið þeim lengri og flóknari fyrirmæli
- Leikið með orð og hljóð, t.d. hugsum okkur orð sem byrja á sama hljóði eða orð sem tilheyra sama flokki, t.d. að nefna eins margar dýrategundir og þau geta
- Búið til sögu saman; skapið söguhetju, hvar býr hún, hvað gerði hún í dag, gerðist eitthvað óhapp, hvernig endar sagan

Við fimm ára aldur...

- Þegar hér er komið við sögu þurfa börnin að læra að hlusta, skilja og deila hugmyndum sínum með öðrum
- Þau þurfa að læra orð og setningar sem tengjast umhverfi þeirra
- Þau þurfa áfram að eiga samræður til að deila upplýsingum, til að eignast vini og til að útskýra hvernig þeim líður

Skemmtileg verkefni fyrir 5 ára

- Borðspil sem krefjast þess að skiptast á er góð æfing í hlustun
- Kynnið ný orð og setningar fyrir börnum. Hugsið um margræð orð, t.d. orð eins og „horn“
- Leikið ykkur með rím og að finna fyrsta hljóðið í orði
- Börn gætu þurft tíma til að hugsa áður en þau svara snurningnum eða fyrirmælum

Bregðumst strax við

Ef barnið nær ekki þeim viðmiðum sem koma fram í glærunum er mikilvægt að leita sér hjálpar

EKKI BÍÐA OG SJÁ TIL

Barn hefur 2000 daga til að ná góðum tókum á tungumálinu frá fæðingu þar til grunnskólagangan hefst

Byrjið á að ræða við deildarstjóra barnsins

Að fylgjast með þroska - heilsugæslan

- Ung- og smábarnavernd býður upp á heilsufarsskoðanir
- Fylgst er með þroska barna frá fæðingu til skólaaldurs
 - Málþroski er skoðaður stuttlega við 12, 18, 2;6 og 4 ára aldur
 - <https://www.heilsugaeslan.is/thjonusta-stodvanna/ung-og-smabarnavernd/?lang=is>
- **Brigance** Fyrir 2;6 ára og 4 ára. Kannar m.a. málþroska
- **PEDS** Þar sem foreldrar geta lýst áhyggjum sínum. 10 Spurningar
- **M-Chat** Lagt fyrir ef grunur er um einhverfu, 18 mánaða

Að fylgjast með þroska- leikskólinn

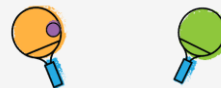
- **Orðaskil** fyrir 18-36 mánaða. Prófar orðaforða og setningamyndun
- **EVI-2 skimunarpróf** fyrir 3-4 ára börn. Prófar bæði tjáningu og skilning
- **HLJÓM-2** fyrir 5 ára. Prófar hljóðkerfisvitund
- **TRAS** fyrir 2-5 ára. Skráning á málþroska
- Grunnskóli

Spjall örvar heilastarfsemi barna

- Hvað eru spjall?
- Spjall þýðir að fullorðinn og barn skiptast á að tala og halda uppi ákveðnu flæði í samskiptunum
- Þarf að ganga á milli a.m.k. fimm sinnum
- Haltu spjallinu gangandi með því að:
 - tala um það sem börnin eru að gera eða það sem þau eru að horfa á
 - bíða eftir að þau svari
 - bregðast við því sem þau segja

Aukum orðaforða með því að setja orð á hluti og athafnir

- Höfum orð á því sem við erum að gera (Sjálftal)
 - Við lýsum því sem við gerum
„ég er að stappa fiskinn“, „nú ætla ég að setja hreina bleyju“, „nú ætla ég að leggja á borð fyrir hádegismatinn“, „ég sópa því það er svo mikill sandur“
- Tölum við barnið um það sem tengist því og nánasta umhverfi (Samhliða tal)
 - Við tölum um það sem barnið gerir hverju sinni. Við tölum um athafnir, líðan, það sem barnið sér og heyrir
"Ó, ég sé að þú ert að setja gula kubbinn efst. Núna setur þú græna kubbinn við hliðina á langa rauða kubbnum. Turninn þinn hækkar og hækkar,,
- Ekki krefjast þess að barnið svari ef það er ekki tilbúið til þess
- Nefndu það sem barnið hefur áhuga á og lýstu því. Þú getur talað um lit, áferð, lögun, lykt og hvað maður gerir

Endurtaktu og bættu við það sem barnið segir

- Ef um ung börn er að ræða:

best er að endurtaka það sem barnið segir og bæta við, þ.e. orði, setningarhluta eða hljóði

- Ef barnið segir "sjáðu bíll", þá segjum við "já, sjáðu þarna er rauður bíll".

- Ef um eldri börn er að ræða:

Best er að endurtaka það sem barnið segir og bæta við upplýsingum

- Ef barnið segir "Sjáðu, mávurinn er þarna", þá segjum við "Já, mávurinn er að fljúga yfir sjóinn"

Nýtum hvert tækifæri til að auka við orðaforða

Nýtið öll tækifæri s.s. í búðarferðinni, í bílnum, á leikvellinum, þegar þið horfið á sjónvarpið saman, þegar þið lesið, matartímann o.s.fr.

- **Ekkert heitir svona**

- Kennið orð í gegnum athafnir. Nýtið t.d. útivist til að kenna orð
 - grafa, skríða, róla, sveiflast, rúlla, dingla, mold, laufblað, köngull, ormar, pöddur o.s.frv
- Matmálstímar nýtast t.d. vel til samræðna
 - biðja barnið að rétta sér, spyrja hvort þau vilji mikið, lítið eða miðlungs o.s.frv.
 - Lýsum daglegum athöfnum, „ég stappa ...“, „nú er ég að hræra ...“, „ég helli ...“
 - Ræðum um matinn og uppruna hans
 - Notum tækifærið til að æfa málnotkun ef það er viðeigandi: „Má bjóða þér A eða B“ - „Viltu gjöra svo að rétta mér...“ - „Má ég fá...“ - „Takk fyrir matinn“ - „Verði þér að góðu“

Endurtaktu ný orð við hvert tækifæri

Vandið spurningar - þær eiga að vera opnar og leiða til samtals

- Hvað eru opnar spurningar?
 - Hvernig gerðist...
 - Hvað fannst þér...
 - Hvernig hefði...
 - Hvað gæti...
 - Hvers vegna...
- Góðar spurningar gefa barninu tækifæri til að hugsa dýpra og velta fyrir sér
- Spurningar mega ekki vera of erfiðar
 - Dæmi um erfiðar spurningar fyrir 2-3 ára, en mögulega í lagi 5-6 ára
 - hvað varstu að gera í dag?
 - hvar vorum við áðan?
 - hvert erum við að fara?
 - á hvaða orðum byrja þessar spurningar?
- Reynið að spyrja ekki of margra spurninga
- Of margar spurningar koma í veg fyrir að samtalið flæði á milli viðmælenda

Virk hlustun

- **Virk hlustun:** Þá veit barnið að þú hefur áhuga á því sem það hefur að segja
- **Virk hlustun:** Gefðu barninu alla athygli þína. Vertu í augnsambandi og hættu að gera það annað sem þú ert að gera
- **Virk hlustun**
 - Byggir upp traust og gott samband
 - Sýnir að þú látir þig málið varða
 - Endurorðaðu til að sýna skilning
 - Notaðu óyrt samskipti til að sýna skilning t.d. með því að nikka höfðinu, augnsamband og að halla þér fram í átt að barninu
 - Notaðu stutt jákvæð skilaboð eins og „ég skil“, „ég veit“, „einmitt“, „ég skil“, „þakka þér fyrir „

Gæðamálörvun í daglegu starfi

Máltaka og málþróun er ekki fyrirhafnarlaus. Í daglegu starfi í leikskólanum þarf að baða börn í tungumáli. Þau þurfa samvistir við fullorðna og börn til að ná tökum á málinu. Þau þurfa að heyra mál og fá tækifæri til að nota það til að læra. Við, fullorðna fólkið þurfum að nota hvert tækifæri sem gefst til að styðja við máltökuna t.d. með því að nota gæðamálörvun.

Settu orð á alla hluti og athafnir

Ekki krefjast þess að barnið svari ef það er ekki tilbúið til þess.

Notaðu sjálfstær og samhlíðatal.

Barnið þarf fyrst að heyra málid áður en það getur notað það til samskipta.

Netdu það sem barnið hefur áhuga á og lýtu því. Þú getur talað um lit, stærð, lagan, lykt, hvað meður gerir o.s.frv.

Barn þarf að heyra rétt mál

Ef barnið segir t.d.: „sjáðu gult bill“ segðu þá, „já, þarna er gultur bill“. EKKI BENDA Á „MISTÖK“!

Endurtaktu oft

Endurtaktu það sem barnið segir. Ef barnið segir „sjáðu“ þá endurtakur þú það. Endurtaktu líka það sem þú segir. Laggðu áherslu á mikilvægustu orðin í setningunni.

Farðu inn í leik barns eða barna

Lýstu því sem er að gerast í leiknum, bættu við orðum og hugmyndum.

Ekkí taka yfir leikinn, styddu við hann.

Vertu í augnhæð barnsins

Með því að horfa í augu barnsins nærðu betra sambandi við það. Barnið upplifir að þú hafir áhuga á því sem það er að gera.

Biðdu eftir viðbragði (svari) barns

Barn þarf oft lengri tíma til að svara en fullorðinn. Gefðu barninu tækifæri til að svara beint þegar það er spurt, ekki gripa fram í.

Endurtaktu og bættu við það sem barnið segir

Hlustaðu á það sem barnið segir. Endurtaktu setninguna og bættu við orði t.d. ef barnið segir „þarna er stóri billinn“, þá endurtakur þú „já þarna er stóri rauði billinn“.

<https://mml.reykjavik.is/2021/01/12/gaedamalorvun-i-daglegu-starfi/>

Hvers vegna er lestur mikilvægur?

- Á meðan þú lest fyrir barnið þitt, eigið þið notalega stund sem eykur tengsl og nánd milli ykkar
- Barnið fær tækifæri til að læra á heiminn. Það fær upplýsingar í gegnum efni bókarinnar og spjall við þig
- Lestur eykur orðaforða, málfræði, setningamyndun
- Barnið fær tækifæri til að sjá það sem fjallað er um í bókinni með öðrum augum
- Barnið lærir að njóta bóka sem undirbýr það undir eigið lestrarnám

Lestu fyrir barnið þitt

Lágmarks viðmið um lestur

Barn á fyrsta ári (1-11 mánaða)	10 mínútur á dag
Barn á öðru ári (12-23 mánaða)	20 mínútur á dag
Barn á þriðja ári og eldra (24 mánaða og eldra)	30 mínútur á dag

mml@reykjavik.is / www.mml.reykjavik.is
Þóra Sæunn Úlfadóttir

Fjögur þrep þegar lesið er fyrir barn

1

Áður en þú byrjar
að lesa

Talaðu um bókina
áður en þú lest hana

Á meðan þú lest

2

Talað um það sem er að gerast í
bókinni um leið og þú lest

3

Þegar lestrinum er lokið

Talið um efni bókarinnar

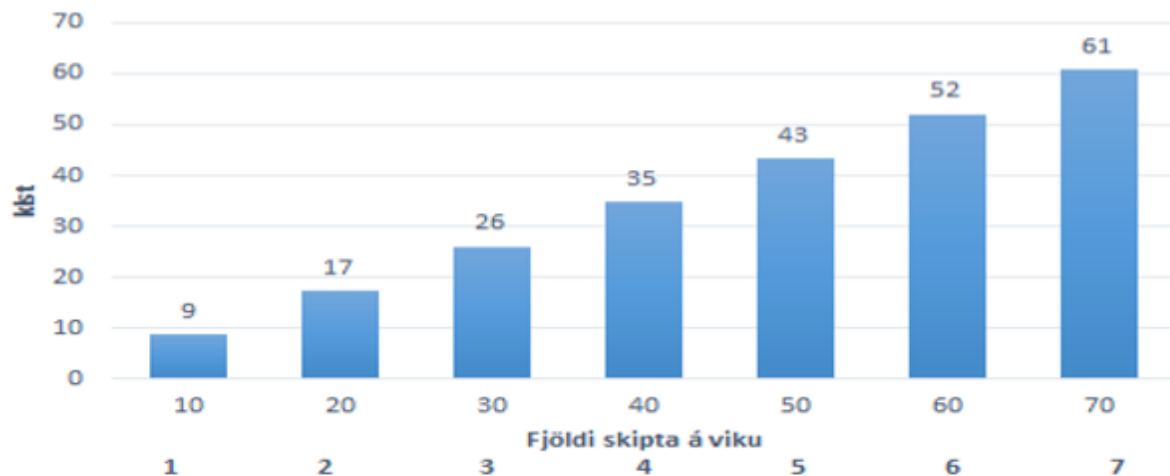
Endurtaktu lesturinn

4

Það er góð hugmynd að lesa
bókina aftur og aftur

Magn skiptir máli

Fjöldi klst sem barn hefur heyrt upplestur á einu ári ef lesið er í 10 mínútur á dag 1-7 sinnum á viku

Barn sem lesið er fyrir
1 x í viku í 10 mínútur,
hefur heyrt upplestur
í 9 klst á 365 dögum
(einu ári)

Barn sem lesið er fyrir
7 x í viku í 10 mínútur,
hefur heyrt upplestur
í 61 klst á 365 dögum

Myndband

- <https://youtu.be/D4Ph-pz2wq8>
- Samskipti
- Endurtekning
- Lestur

Ekki hika við að hafa samband við okkur ef einhverjar spurningar vakna varðandi efni fyrirlestursins.

Please don't hesitate to contact us if you have more questions and comments about the presentation.

mml@reykjavik.is

Miðja máls og læsis web page

www.mml.reykjavik.is

Did you know?

[New in Iceland](#) – Counselling Centre for Immigrants

Immigrants can get assistance to feel safe, to be well-informed and supported while living in Iceland. You can talk to us in English, Polish, Spanish, Portuguese, Arabic, Lithuanian, Russian and Icelandic. We provide telephone interpretation services free of charge. <https://newiniceland.is/>